Chimila

El **chimila** o *ette taara* ('llengua de la gent') és una llengua de la família lingüística txibtxa, parlada pels chimiles (*ette ennaka*), que viu a Colòmbia, congregat al resguardo chimila, integrat per les àrees d'*Issa Oristunna* (Tierra de la Nueva Esperanza)[2] i *Ette Buteriya* (Pensament Propi), a Sabanas de San Ángel, departamento del Magdalena; *Naara Kajmanta* (Mare Nostra), al corregiment de Gaira, Santa Marta, Magdalena; i *Itti Takke* (Nova Terra), municipi d'El Copey, departament de Cesar. El nom del departament Cesar prové del chimila *Chet-tzar* o *Zazare* ("aigües tranquil·les").[3]

María Trillos Amaya (1995, 1997) relata com fou una grata sorpresa per als lingüistes trobar a *Issa Oristunna*, que els chimila encara parleven llur idioma, ja que anteriorment temien fer-ho en públic a causa de la violència que els hisendats desencadenaven contra el que identificaven com a restes de l'indígena. Actualment la comunitat avança programes d'etnoeducació i els nens són educats també en la seva pròpia llengua.

Chimila	
ette taara	
Tipus	llengua, llengua viva i llengua severament amenaçada
Parlants	
480[1] principalment a Sierra Nevada de Santa Marta	
Rànquing	-
Parlat a	Colòmbia
Autòcton de	Departament del Cesar, La Guajira i Departament del Magdalena
Classificació lingüística	
Llengües lenmitxí (potser macrotxibtxa)	
llengües txibtxa llengües magdalèniques Magdalènic septentrional Chimila	
Característiques	
Nivell de vulnerabilitat	4 en perill sever
Codis	
ISO 639-2	cbg
ISO 639-3	cbg (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=cbg)
Glottolog	chim1309 (http://glottolog.org/resource/languoid/id/chim1309)
Ethnologue.com	cbg (http://www.ethnologue.com/language/cbg)
UNESCO	290 (http://www.unesco.org/languages-atlas/en/atlasmap/language-id-290.html)
IETF	cbg
Endangeredlanguages.com	2431 (http://www.endangeredlanguages.com/lang/2431)

Contingut

Classificació
Fonologia
Referències
Bibliografia

Classificació

El chimila és una llengua divergent del grup magdalènic de la família txibtxa, que constitueix un grup independent de les veïnes llengües arhuaques, també de la família txibtxa P. Rivet i Č. Loukotka consideraren que el chimila havia d'estar emparentat amb les llengües malibú (malibú, mocana) juntament amb les que formaria una branca del txibtxa. No obstant això, el parentiu amb les llengües malibú no pot afirmar-se a causa de l'escassetat de dades sobre aquestes llengües. Per aquesta raó altres autors com Adolfo Constenla Umaña consideren simplement que constitueix una branca independent del grup magdalènic, com el barí.

Fonologia

L'*ette taara* té cinc vocals orals (a, e, i, o, u), que es registren breus, llargues, aspirades i glotalitzades:

	Anterior	**Central**	**Posterior**
Tancada	i iˑ iʰ iʔ		u uˑ uʰ uʔ
Mitjana	e eˑ eʰ eʔ		o oˑ oʰ oʔ
Oberta		a aˑ aʰ aʔ	

L'inventari de consonants vé donat per:

		labial	**alveolar**	**palatal**	**velar**	**Labio-velar**
obstruents no contínua	**sorda**	p	t	ʧ	k	kʷ
	sonora			ʤ	g	gʷ
	prenasalitzades	ᵐb	ⁿd	ᶮɟ	ᵑg	ᵑgʷ
nasals		m	n	ɲ	ŋ	ŋʷ
fricativa			s		x	
sonants			l, ˀr		w	

Són 19 consonants. En síl·laba post-accentual, les consonants laxes es converteixen en tenses (excepte les fricatives velars).

A més el chimila és una llengua tonal. Les paraules monosíl·labes que acaben en vocal tenen contrast de to:

> **tó** 'maraca' (to ascendent)
> **tò** 'corazón' (to descedent)

Les paraules polisíl·labes porten un to sil·làbic en el qual el to està condicionat parcialment per la naturalesa de la síl·laba següent (davant geminada o *r* el to és descendent, i davant les obstruents no geminades hi ha to ascendent).[4]

Referències

1. Chimila (http://www.ethnologue.com/language/cbg) a Ethnologue
2. Origen del resguardo constituït des del 19 de novembre de 1990.
3. LABLAA - Luis Galvis: Don Gonzalo (http://www.lablaa.org/blaavirtual/musica/musabo/pag09-17.htm) **(castellà)**
4. Al treball de Trillos Amaya (1997), el to només s'indica en uns pocs parells mínims en la secció dedicada a la fonologia.

Bibliografia

- Trillos Amaya, María 1995: "Ette Taara: del ocultamiento a la revitalización lingüística. Los Chimila del Ariguaní"; *La recuperación de lenguas nativas como búsqueda de identidad étnica*: 75-89. Lenguas Aborígenes, Memorias, 3. Bogotá: CCELA - Lenguas Aborígenes, Universidad de los Andes.
- Trillos Amaya, María 1997: *Categorías gramaticales del ette taara - Lengua de los Chimilas*. Descripciones, 10. Bogotá: CCELA - Universidad de los Andes.
- Malone, Terry 2006: "Tone and Syllable Structure in Chimila"; *International Journal of American Linguistics* 72(1): 1-58.

Obtingut de «https://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Chimila&oldid=23883210»

La pàgina va ser modificada per darrera vegada el 26 juny 2020 a les 01:12.

El text està disponible sota la Llicència de Creative Commons Reconeixement i Compartir-Igual; es poden aplicar termes addicionals. Vegeu les Condicions d'ús. Wikipedia® (Viquipèdia™) és una marca registrada de Wikimedia Foundation, Inc.